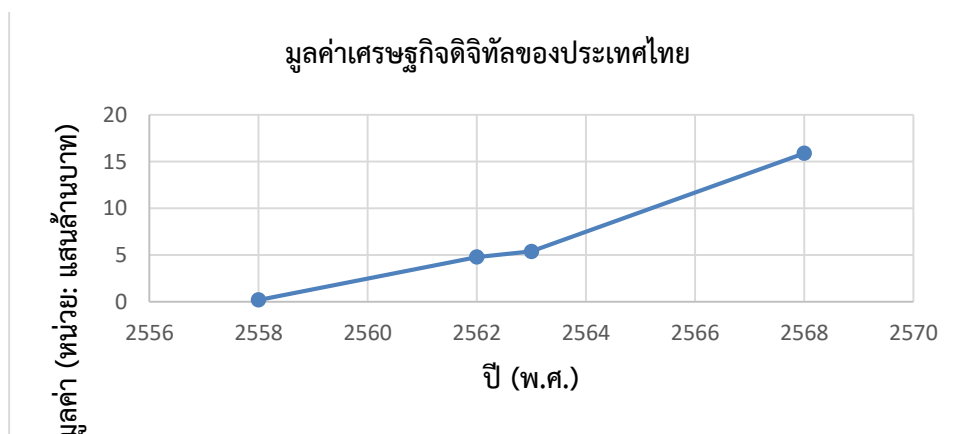

การเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจดิจิทัล

นายพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ระบุว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ต้นทุนการเข้าถึงอุปกรณ์หรือข้อมูลข่าวสารที่ลดต่ำลง เป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจในรูปแบบดั้งเดิมถูกขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจดิจิทัลที่ไม่พึ่งพาพื้นที่ทางกายภาพเหมือนอดีต ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจตลอดจนรูปแบบการจ้างงานเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นโอกาสของผู้ที่สามารถเข้าถึงและปรับตัวใช้เทคโนโลยีดังกล่าวสร้างหรือพัฒนา และต่อยอดธุรกิจ ในขณะเดียวกัน เป็นความท้าทายสำหรับภาคประชาชน และภาคธุรกิจที่ไม่สามารถเข้าถึงหรือปรับตัวได้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ซึ่งอาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมไทย นอกจากนี้ นับเป็นโอกาสและความท้าทายของภาครัฐในการเตรียมความพร้อม สร้างโครงสร้างพื้นฐานและอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงหาแนวทางบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเข้ามาลดความเหลื่อมล้ำเดิมที่มีอยู่

ปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่ การขยายตัวของเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม (Platform economy) การทำงานอัตโนมัติโดยเครื่องจักร (Automation) และการก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data - driven economy)

ที่มา : รายงาน Thai E-economy SEA โดย Google

- **การขยายตัวของเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม (Platform economy)** ธุรกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในทศวรรษที่ผ่านมาล้วนเป็นธุรกิจที่เกิดบนเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม อาทิ บริการขนส่ง ที่พัก การซื้อขายออนไลน์ และเครือข่ายสังคม เป็นต้น โดยส่วนใหญ่มีลักษณะร่วมกันคือเป็น "ธุรกิจแพลตฟอร์ม" ที่ไม่ได้ผลิตสินค้าและบริการด้วยตนเอง แต่ทำหน้าที่เป็น "ตัวกลาง" และโยกย้าย "ตลาด" ที่เคยเป็นพื้นที่ทางกายภาพเข้าสู่โลกดิจิทัล ตลอดจนทำหน้าที่ "จับคู่" ผู้ซื้อและผู้ขาย ธุรกิจดังกล่าวสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการใช้แรงงาน อาทิ แรงงานที่ทำงานบนระบบคลาวด์โดยไม่ยึดโยงกับพื้นที่ทางกายภาพซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่ใช้ทักษะสูง เป็นต้น นอกจากนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังเป็นตัวเร่งให้ธุรกิจแพลตฟอร์มเติบโตอย่างรวดเร็วอย่างมีนัยสำคัญ

- **การทำงานอัตโนมัติโดยเครื่องจักร (Automation)** ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะในภาคการผลิตอุตสาหกรรม แต่รวมไปถึงการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้กับการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ทั่วไปนับจากนี้ เนื่องจากมีความสามารถในการวิเคราะห์ที่แม่นยำ ทั้งนี้ ในปัจจุบันแม้จะมีเพียงทักษะบางประการที่จะถูกทดแทนด้วยการทำงานอัตโนมัติโดยเครื่องจักรได้ แต่ในอนาคตอาจมีการพัฒนาเทคโนโลยีให้เครื่องจักรทำงานแทนคนในทักษะต่าง ๆ มากขึ้น

- **การก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data - driven economy)** พัฒนาการทางเทคโนโลยีได้เพิ่มศักยภาพให้กับข้อมูลซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ได้แก่
  - 1) พัฒนาการของเทคโนโลยีในการเก็บข้อมูล Technological device ที่เข้าถึงง่าย ผสมกับการเชื่อมโยงผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้ปัจจุบันสามารถเก็บข้อมูลได้หลากหลายและตลอดเวลา เช่น ข้อมูลการใช้รถยนต์ ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลการใช้งานเครื่องใช้ในบ้าน ฯลฯ เป็นผลให้ลักษณะของข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ต้องพึ่งพาการสำรวจและนำไปสู่การเกิดขึ้นของฐานข้อมูลขนาดใหญ่
  - 2) พัฒนาการของเทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นในต้นทุนที่ลดต่ำลง และ
  - 3) พัฒนาการของเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงและกระจายข้อมูล ทำให้การนำเสนอข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้นและอยู่ในรูปแบบที่สามารถส่งผ่านข้อมูลได้ง่ายโดยปราศจากต้นทุน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลในประเด็นดังกล่าวข้างต้น มีนัยต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

- **การจ้างงาน** จากการศึกษาของ McKinsey & Company กล่าวว่า การใช้เครื่องจักรอัตโนมัติจะช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตขึ้นอีกประมาณร้อยละ 0.8 - 1.4 รวมทั้งลักษณะงานที่มีรูปแบบการทำงานที่ทำซ้ำ ๆ จะมีโอกาสถูกทดแทนด้วยเครื่องจักรหรือ AI มากกว่าร้อยละ 50 ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อแรงงานที่อาจถูกเลิกจ้าง นอกจากนี้ การขยายตัวของธุรกิจแพลตฟอร์มที่ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ขายสินค้าจะเปลี่ยนรูปแบบการจ้างงานที่ต้องการแรงงานที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีมากขึ้น

- **ความสามารถทางการแข่งขัน** ธุรกิจที่สามารถเข้าถึงและปรับตัวในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาต่อยอดธุรกิจจะมีโอกาสเติบโตสูง โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทยระบุว่า ธุรกิจที่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีมีโอกาสเติบโตมากกว่าเดิมร้อยละ 5 ต่อปี ในทางกลับกัน ธุรกิจที่ไม่สามารถปรับตัวได้มีโอกาสเติบโตลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2.8 ต่อปี

- **การกำหนดนโยบายสาธารณะ** ประเทศไทยสามารถใช้การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านข้อมูล เช่น Big data มาช่วยกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำได้ โดยเฉพาะนโยบายที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่ต้องใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนมาก รวมทั้งการประมวลผลด้วยปัญญาประดิษฐ์ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบายสาธารณะจำเป็นต้องบูรณาการข้อมูลร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน

จากประเด็นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลและนัยยะต่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่

- **พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความพร้อมรับมือความเปลี่ยนแปลง** การกำหนดมาตรการในการพัฒนาทักษะแรงงานให้พร้อมรองรับกับเทคโนโลยีและตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงบูรณาการร่วมกันกับภาคเอกชนในการกำหนดหลักสูตรการพัฒนาแรงงาน

- **จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน** เตรียมความพร้อมในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น กฎหมายที่เอื้อต่อการพัฒนา การชำระเงินออนไลน์ที่ปลอดภัย การกำกับดูแลเพื่อรองรับการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงและรักษาความเป็นธรรมระหว่างธุรกิจบนเศรษฐกิจดิจิทัลและธุรกิจดั้งเดิม นอกจากนี้ ความเป็นสากลของธุรกิจแพลตฟอร์มอาจทำให้เกิดความได้เปรียบเหนือธุรกิจท้องถิ่น ซึ่งหากปราศจากกลไกกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมย่อมส่งผลไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่จะเพิ่มขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของแพลตฟอร์ม สามารถสร้างโอกาสให้กับธุรกิจหรือผู้ประกอบการรายย่อยในการนำเทคโนโลยีมาต่อยอดธุรกิจ เช่น แพลตฟอร์ม e-commerce ที่สามารถเป็นช่องทางเสริมสร้างโอกาสทางการค้า

- **ปรับปรุงระบบสวัสดิการ** เพื่อรองรับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจดิจิทัล แรงงานนอกระบบและไม่มีสถานะจ้างงานที่ชัดเจน รวมถึงการจัดตั้งกองทุนประกันสังคมสำหรับแรงงานดิจิทัลแยกต่างหาก ทั้งนี้ ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดสวัสดิการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งกับแรงงานและภาครัฐกิจ

- **ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อกำหนดนโยบาย** พัฒนาศักยภาพด้านการวิเคราะห์ข้อมูลในการกำหนดนโยบายภาครัฐ สนับสนุนการสร้างฐานข้อมูลร่วมกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมศักยภาพของฐานข้อมูลใหญ่ และควรให้ข้อมูลดังกล่าวสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม

นายพูนพงษ์ฯ กล่าวปิดท้ายว่า นอกจากความท้าทายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งสู่เศรษฐกิจดิจิทัล ยังคงมีความท้าทายอื่น ๆ ที่ประเทศไทยต้องเผชิญ อาทิ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังจากการระบาดของ โควิด-19 และการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ซึ่งจะกล่าวถึงในโอกาสถัดไป

*****

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์
4 กันยายน 2566